

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

SSN Grzegorz Misiurek

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 26 listopada 2019 r., V ACa 501/19,
w sprawie z powództwa A. spółki akcyjnej w W.
przeciwko J.B.
o zapłatę,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2019 r. Sąd Okręgowy w Toruniu oddalił powództwo A. S.A. w W. przeciwko J.B. o zapłatę. Ustalił, że w dniu 8 grudnia 2015 r. powód A. S.A. zawarł z pozwaną J.B. umowę o kredyt konsolidacyjny, na podstawie której udzielił pozwanej kredytu w wysokości 98835,88 zł, a pozwana zobowiązała się do jego spłaty wraz z należnymi odsetkami umownymi w 120 równych ratach, płatnych nie później niż do 15 dnia każdego miesiąca.

Pismem z dnia 24 sierpnia 2018 r. powód poinformował pozwaną o zaległości w spłacie należności z umowy o kredyt konsolidacyjny w wysokości 1108,38 zł. W piśmie z dnia 20 września 2018 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty zaległości w wysokości 2217,06 zł. W pismach z dnia 24 sierpnia i 20 września 2018 r. powód poinformował pozwaną o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. W piśmie z dnia 15 października 2018 r. powód wezwał pozwaną do uregulowania zadłużenia w wysokości 2219, 56 zł i poinformował pozwaną, że nieuregulowanie zadłużenia może spowodować wypowiedzenie umowy. Pismem z dnia 15 listopada 2019 r. - zatytułowanym „Warunkowe wypowiedzenie Umowy o pożyczkę/ o kredyt konsolidacyjny” - powód wezwał pozwaną do dokonania w terminie 14 dni od otrzymania pisma, spłaty zaległości w wysokości 3341,13 zł oraz poinformował pozwaną o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Powód wskazał, że w przypadku nieskorzystania przez pozwaną z uprawnień przysługujących jej zgodnie z art. 75c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm. – dalej: Prawo bankowe), wypowiada on umowę o kredyt konsolidacyjny, z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia. Przesyłka polecona zawierająca to pismo była awizowana na adres pozwanej, a w wyniku niepodjęcia go w terminie - zwrócona powodowi. Pismem z dnia 24 stycznia 2019 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty wymagalnego zadłużenia w wysokości 85 032,46 zł. Pismo zostało awizowane na adres pozwanej, a w wyniku niepodjęcia go w terminie - zwrócone.

Po wypowiedzeniu warunków kredytowych, w dniu 12 lutego 2017 r., powód wystawił wyciąg z ksiąg bankowych, z którego wynikało, że J.B. jest zobowiązana do spłaty na rzecz A. S.A. kwoty 85 454,83 zł z tytułu umowy pożyczki.

W ocenie Sądu Okręgowego kluczowe znaczenie dla sposobu rozstrzygnięcia sprawy miało ustalenie, czy powód przeprowadził postępowanie prowadzące do wypowiedzenia umowy kredytowej w sposób zgodny z regulacją przewidzianą w art. 75c Prawa bankowego. Zgodnie z tym przepisem, w przypadku, gdy kredytobiorca opóźnia się ze spłatą zobowiązania z tytułu udzielonego kredytu, bank wzywa go do dokonania spłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni roboczych. W wezwaniu tym bank informuje kredytobiorcę o możliwości złożenia, w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania, wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Bank

powinien, na wniosek kredytobiorcy, umożliwić restrukturyzację zadłużenia poprzez zmianę określonych w umowie warunków lub terminów spłaty kredytu, jeżeli jest to uzasadnione dokonaną przez bank oceną sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy. Powód, aby udowodnić zasadność dochodzonego roszczenia, był zobowiązany do wykazania, że przed wypowiedzeniem umowy kredytu przeprowadził postępowanie wymagane przez art. 75c Prawa bankowego. Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie sprostął temu obowiązkowi albowiem zaoferowany przez niego materiał dowodowy nie pozwolił na ustalenie istnienia takich okoliczności. Obejmował on cztery pisma, które powód skierował do pozwanej. Pierwsze dwa pisma zawierały informacje o stanie zaległości oraz informację o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Powód nie przedstawił dowodów nadania i odbioru tych pism, a powódka kwestionowała jednocześnie ich otrzymanie. Z tego względu Sąd Okręgowy przyjął, że nie doszło do doręczenia tych pism pozwanej.

W piśmie z dnia 15 października 2018 r. brak było informacji o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Natomiast zawarcie w piśmie z dnia 15 listopada 2018 r. informacji o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia „nie stanowiło wyczerpania przez stronę powodową postępowania upominawczego przewidzianego dyspozycją art. 75c prawo bankowe”. Sąd Okręgowy stwierdził również, że podziela stanowisko, iż niedopuszczalne jest złożenie jednostronnego oświadczenia, które kształtuje sytuację prawną innego podmiotu, z zastrzeżeniem warunku. Treść pisma powoda z dnia 15 listopada 2018 r. nie spowodowała zatem skutecznego wypowiedzenia umowy łączącej strony.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, po rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem z dnia 26 listopada 2019 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji, poprzez uwzględnienie powództwa. Stwierdził, że powód dokonał doręczenia pozwanej pism z dnia 24 sierpnia 2018 r., 20 września 2018 r. i z dnia 15 października 2018 r., a także wypowiedzenia umowy w piśmie z dnia 15 listopada 2018 r. Podkreślił, że zgodnie z aneksem restrukturyzacyjnym z dnia 21 maja 2018 r. sposób dokonywania doręczeń został określony w „Regulaminie udzielania pożyczek/kredytów dla osób fizycznych”. Powód dokonał doręczenia wyżej wymienionych pism zgodnie z tym regulaminem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wezwania powoda do pozwanej czynią zadość wymogom art. 75c ust. 1-6 Prawa bankowego, który stanowi, że jeżeli kredytobiorca opóźnia się ze spłatą zobowiązania z tytułu udzielonego kredytu, bank wzywa go do dokonania spłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni roboczych. W wezwaniu, o którym mowa w ust. 1, bank informuje kredytobiorcę o możliwości złożenia, w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania, wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Bank powinien, na wniosek kredytobiorcy, umożliwić restrukturyzację zadłużenia poprzez zmianę określonych w umowie warunków lub terminów spłaty kredytu, jeżeli jest uzasadniona dokonana przez bank oceną sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy. Restrukturyzacja, o której mowa w ust. 1, dokonywana jest na warunkach uzgodnionych przez bank i kredytobiorcę.

Pozwana kwestionowała skuteczność doręczenia jej wezwania do spłaty zobowiązania zgodnie z art. 75c Prawa bankowego. Jednakże pominęła, że zgodnie z aneksem restrukturyzacyjnym do umowy sposób doręczeń między stronami został uregulowany w „Regulaminie udzielania pożyczek/kredytów dla osób fizycznych”. Z regulaminu wynika, że strony uregulowały sposób korespondencji, w ten sposób, iż Bank wysyła na adres pożyczkodawcy/ kredytobiorcy znajdujący się w dokumentacji Banku, określony w umowie lub zawiadomieniu o zmianie adresu, zawiadomienie o istnieniu zadłużenia przeterminowanego na rachunku Pożyczki/ Kredytu stanowiącego podstawę wypowiedzenia umowy - listem poleconym, wypowiedzenia umowy - listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Bank wysyła listami zwykłymi pisma inne niż wyżej wymienione.

W tej sytuacji powód, zgodnie z umową stron, doręczenia wezwań do zapłaty z dnia 24 sierpnia i 20 września 2018 r. mógł dokonać listem zwykłym, natomiast wezwania do zapłaty z dnia 15 października 2018 r. powód dokonał listem poleconym. Ostateczne wypowiedzenie umowy z dnia 25 marca 2018 r. powód nadał do pozwanej listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, jednak pozwana nie podjęła awizowanej i zwróconej korespondencji. Sposób doręczania korespondencji zastosowany przez powoda był zatem zgodny z regulaminem do umowy zaakceptowanym przez pozwaną i wywołał skutek określony przepisem art. 61 § 1 k.c. Warunki doręczania umożliwiały pozwanej odbiór korespondencji i zapoznanie się z nią.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzuty pozwanej co do bezskuteczności wypowiedzenia umowy przez Bank i braku wymagalności dochodzonej przez powoda wierzytelności były bezzasadne. Wypowiedzenie umowy w piśmie z dnia 15 listopada 2018 r. miało charakter warunku potestatywnego. Taka konstrukcja wypowiedzenia była możliwa, a w rozstrzyganej sprawie treść wypowiedzenia była jednoznaczna. Także oznaczenie dnia, w którym nastąpiło wypowiedzenie umowy nie nastręcza trudności, zaś zastosowana przez powoda konstrukcja wypowiedzenia w istocie była korzystniejsza dla pozwanej niż wypowiedzenie umowy bez warunku wskazanego przez powoda. Z tych względów Sąd Okręgowy ocenił wadliwie, że w wyniku pisma powoda z dnia 15 listopada 2018 r. nie doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy kredytu. Sąd Okręgowy naruszył zatem art. 75c Prawa bankowego i art. 89 k.c.

Pozwana w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zarzuciła naruszenie prawa materialnego, art. 75c Prawa bankowego oraz art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 89 k.c. i art. 76 Konstytucji, a także naruszenie przepisów postępowania, art. 243 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. oraz art. 243 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów postępowania były nieuzasadnione. Wbrew stanowisku skarżącej, Sąd drugiej instancji dokonując ustaleń dotyczących doręczenia pozwanej pism powoda poprzedzających wypowiedzenie umowy, zawierających informacje o wysokości zadłużenia z tytułu udzielonego pozwanej kredytu oraz możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zobowiązania pozwanej nie zastosował „konstrukcji uprawdopodobnienia”. Sąd Apelacyjny stwierdził wyraźnie, że doręczenie tych pism nastąpiło zgodnie z zasadami przewidzianymi w regulaminie udzielania pożyczek dla osób fizycznych, który miał zastosowanie dla dokonywania doręczeń między stronami, zgodnie z warunkami aneksu restrukturyzacyjnego zawartego przez strony w dniu 21 maja 2018 r. Powyższa ocena dotyczy również zarzutu naruszenia art. 243 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. w wyniku rzekomego przyjęcia domniemania doręczenia pozwanej

korrespondencji zawierającej oświadczenie o wypowiedzeniu umowy. Sąd Apelacyjny przyjął, że także to pismo zostało doręczone pozwanej zgodnie z zasadami przewidzianymi w powołanym wyżej regulaminie udzielania pożyczek dla osób fizycznych. Ustalenie, że pozwanej doręczono skutecznie pismo zawierające wypowiedzenie umowy nie było zatem wynikiem zastosowania domniemania w tym zakresie.

Nieuzasadniona była także podstawa kasacyjna związana z zarzutami naruszenia prawa materialnego. Z ustaleń, których dokonał Sąd Apelacyjny wynika, że przed wypowiedzeniem umowy kredytowej powód doręczył pozwanej trzy pisma, w których poinformował pozwaną o stanie zadłużenia, możliwości złożenia wniosku o jego restrukturyzację, a w piśmie z dnia 15 października 2018 r. uprzedził pozwaną, że nieuregulowanie zadłużenia może spowodować wypowiedzenie umowy kredytowej. W piśmie z dnia 15 listopada 2018 r. powód wezwał pozwaną do dokonania w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia spłaty zadłużenia. Powyższe pismo zawierało także informację o możliwości złożenia przez pozwaną w terminie 14 dni wniosku o restrukturyzację zadłużenia. W świetle ustaleń poczynionych przez Sąd drugiej instancji uzasadnione było stanowisko, że powód dokonał wskazanych w art. 75 c Prawa bankowego czynności wymaganych dla dokonania wypowiedzenia umowy zawartej z pozwaną.

Bezzasadny był również zarzut niewłaściwego zastosowania art. 75 c Prawa bankowego na skutek dopuszczenia połączenia w jednym dokumencie dwóch instytucji, wezwania do zapłaty poprzedzającego oświadczenie o wypowiedzeniu umowy z jej wypowiedzeniem. Taka konstrukcja wypowiedzenia, którego dokonał powód, była wynikiem zamieszczenia w treści pisma wypowiadającego umowę warunku dopuszczającego dokonanie przez dłużnika czynności wskazanych w art. 75c Prawa bankowego, ze skutkiem anulującym dokonanie wypowiedzenia w przypadku ich dokonania w odpowiednim terminie. Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił, że taka konstrukcja wypowiedzenia jest co do zasady dopuszczalna.

W orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, że nie jest wyłączone dokonanie czynności prawnej zawierającej zastrzeżenie, iż jej skutek zależy od skorzystania z uprawnienia lub woli osoby wykonującej zobowiązanie, a zdarzenie

zależne od zachowania strony może polegać na spełnieniu lub niespełnieniu świadczenia. Tego rodzaju zastrzeżenie podlega ocenie na podstawie art. 353¹ k.c., z uwzględnieniem normatywnej konstrukcji warunku określonej w art. 89 k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2013 r., III CZP 85/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 132). W judykaturze przyjmuje się, że jest dopuszczalne wypowiedzenie umowy kredytu przez bank w sposób uzależniający skutek w postaci początku biegu ustalonego w umowie okresu prowadzącego do rozwiązania umowy od tego, czy dłużnik spłaci wymagalne zadłużenie w określonym przez bank terminie. Wypowiedzenie umowy nie może być jednak czynnością nagłą, zaskakującą dla kredytobiorcy, jeżeli istnieją nawet podstawy do wypowiedzenia zgodnie z treścią umowy. Skorzystanie przez bank z takiego jednostronnego uprawnienia kształtującego powinno nastąpić po wyczerpaniu środków mniej dolegliwych dla dłużnika, zwłaszcza uprzednich wezwań do zapłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15 oraz z dnia 24 września 2015 r., V CSK 698/14).

W orzecznictwie wyrażono także pogląd, że art. 75 c Prawa bankowego nie zawiera wymogu, aby wezwanie do zapłaty zaległych świadczeń z pouczeniem o możliwości złożenia wniosku o dokonanie restrukturyzacji zadłużenia oraz oświadczenie o wypowiedzeniu umowy stanowiły oddzielne czynności, dokonywane przez bank odrębnie. Jeżeli umowa łącząca strony nie stanowi inaczej konstrukcja wypowiedzenia umowy kredytu w powiązaniu z wezwaniem do uregulowania zadłużenia i pouczenie o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia jest dopuszczalna (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2023 r., II CSKP 786/22).

W rozpoznawanej sprawie powodowy bank przed dokonaniem wypowiedzenia umowy kredytowej skierował do pozwanej trzy pisma, w których informował o stanie zadłużenia, możliwości jego restrukturyzacji oraz konieczności liczenia się z wypowiedzeniem umowy w przypadku nieuregulowania zadłużenia. Wypowiedzenie umowy w piśmie z dnia 15 listopada 2018 r. nie może być zatem uznane za czynność nagłą, zaskakującą dla kredytobiorcy. Treść tego pisma jest także jednoznaczna i nie pozostawia wątpliwości co do zamiaru powoda oraz sposobu obliczania terminu do spłaty zadłużenia, a także chwili, w której rozpoczął

bieg termin wypowiedzenia. Pozwalało to pozwanej na realną ocenę skutków wypowiedzenia oraz podjęcia ewentualnie czynności dla uniknięcia konsekwencji wynikających z rozwiązania umowy. Uwzględniając powyższe, zarzuty naruszenia prawa materialnego zawarte w skardze kasacyjnej pozwanej należało uznać za pozbawione uzasadnionych podstaw.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Ps

[ł.n]